

Binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hebben enkele fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen over de brief van de Staatssecretaris d.d. 20 december jl. over de groeps grootte in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs in 2016 (Kamerstukken 31 293 en 31 289, nr. 351).

De voorzitter van de commissie,
Wolbert

Adjunct-griffier van de commissie,
Boeve

I. Vragen en opmerkingen uit de fracties

Algemeen

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de brief van de Staatssecretaris over de groeps grootte in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs in 2016. Het onderzoek naar de groeps grootte is uitgevoerd omdat groeps grootte voor veel leerkrachten, ouders en leerlingen een belangrijk onderwerp is. Deelt de Staatssecretaris de mening dat dit wordt ingegeven door het idee dat te grote groepen de kwaliteit van het onderwijs bedreigt? In hoeverre klopt deze vooronderstelling, zo vragen deze leden, mede ook gezien de conclusies van een groot onderzoek dat professor John Hattie¹ op dit vlak heeft verricht.

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de brief van de Staatssecretaris ten behoeve van de groeps grootte in het funderend onderwijs in 2016. Voor deze leden staat het belang van goed onderwijs voorop. De leden zijn zodoende verheugd dat uit de onderzoeken blijkt dat ook de scholen en besturen de indeling van groepen serieus nemen en dat de kwaliteit van het onderwijs hierbij leidend is. De leden hebben wel enkele vragen over de brief over de groeps grootte in het funderend onderwijs in 2016.

Deze leden vinden dat elk kind goed onderwijs verdient met voldoende aandacht van de leerkracht. Zij delen de zorgen van leerlingen, ouders en docenten over te grote klassen en vinden het dan ook van groot belang dat de groeps grootte in samenwerking met leraren ouders per school bepaald wordt. Alleen zo kan er maatwerk worden geboden. Deze leden zijn van mening dat scholen de keuze voor meer dan 29 leerlingen in een klas aan de medezeggenschapsraad moeten verantwoorden en toe moeten lichten hoe kinderen in hun aanpak desondanks voldoende aandacht krijgen. Uit eerder onderzoek van het CPB uit 2011 «Onderwijsbeleid in Nederland; de kwantificering van effecten»² blijkt dat klassenverkleining veel middelen vereist en slechts leidt tot een geringe verbetering van de onderwijsprestaties. Bevestigt recenter onderzoek deze conclusie van het CPB of nuanceert dit onderzoek dit, zo vragen de leden van deze fractie.

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de brief van de Staatssecretaris over de groeps grootte in het funderend onderwijs in 2016 en het onderzoek «Groepgrootte in het vo» uitgevoerd door Regioplan. De leden hebben nog enkele vragen naar aanleiding van deze brief en het onderzoek.

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de brief van de Staatssecretaris. Deze leden hebben nog enige vragen.

Groeps grootte als factor voor de kwaliteit van het onderwijs

De leden van de CDA-fractie lezen in de brief dat er niet of nauwelijks een causaal verband is tussen de groeps grootte en de kwaliteit, maar dat de kwaliteit van de leraren veel meer bepalend is. Deze leden zijn benieuwd of kan worden aangegeven welke onderzoeken dit illustreren? Deze leden vragen tevens of dit beeld ook zo is voor heel kleine groepen (beneden of rond de 20). Ook willen zij weten waar de cesuur ligt.

¹ Visible learning; a synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement. John Hattie, 2008.

² <https://www.cpb.nl/sites/default/files/publicaties/download/achtergronddocument-onderwijs-nederland.pdf>

Gemiddelde groeps grootte in het basisonderwijs in 2016

De leden van de SP-fractie merken op dat in de brief van de Staatssecretaris enkel de gemiddelde groeps groottes in het basisonderwijs in 2016 uiteen worden gezet. De leden van deze fractie willen echter de leerling-leraar ratio in het basisonderwijs in 2016 weten en vragen de Staatssecretaris om deze ratio met de Kamer te delen. Wat betreft deze leden, geeft de leerling-leraar ratio een vertekend beeld weer van het aantal leerlingen per leerkracht, aangezien ook niet-onderwijsgevend personeel onder de definitie van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap valt. De leden zien daarom liever een definitie waarbij de ratio wordt gedefinieerd als het aantal leerlingen per voltijds, bevoegde onderwijsgevende leerkracht. Kan de Staatssecretaris aangeven wat de leerling-leraar ratio in het basisonderwijs in 2016 is als hij deze definitie zou hanteren? Zo nee, waarom niet?

Staat de Staatssecretaris positief of negatief ten opzichte van de ingediende initiatiefwet Siderius/Van Meenen tot wijziging van de Wet op het primair onderwijs ter bevordering van kleinere klassen in het basisonderwijs³, zo willen deze leden weten.

Tot slot vragen deze leden of de Staatssecretaris bereid is om de cijfers en statistieken van figuur 2 in tabelvorm aan de Kamer te doen toekomen. Zo nee, waarom niet, zo vragen zij.

De leden van de CDA-fractie lezen in de brief dat er tot 2013 sprake was van een stijging van de gemiddelde groeps grootte in het basisonderwijs, daarna stabiliseert deze zich rond de 23.3 leerlingen. Deze leden vragen wat de reden is van de stijging tot 2013 en waarom deze is gestabiliseerd daarna.

Groeps grootte per school

De leden van de SP-fractie vragen of de Staatssecretaris bereid is om de cijfers en statistieken van figuur 3 in tabelvorm aan de Kamer te doen toekomen. Zo nee, waarom niet, zo vragen zij.

Vernieuwende onderwijsconcepten en groeps grootte

De leden van de VVD-fractie merken op dat uit het onderzoek blijkt dat scholen met vernieuwende onderwijsconcepten soms kiezen voor grote stamgroepen en het traditionele klassikale onderwijs steeds meer loslaten. Deze scholen kiezen omwille van de kwaliteit van het onderwijs juist voor grotere groepen. Kan de Staatssecretaris aangeven in hoeverre deze nieuwe ontwikkelingen en vernieuwende onderwijsconcepten gevolgen hebben voor de manier waarop er in de samenleving tegen groeps grootte wordt aangekeken, zo willen deze leden weten.

De leden van de PvdA-fractie lezen in de brief van de Staatssecretaris dat steeds vaker scholen met vernieuwende onderwijsconcepten bezig zijn. Hierbij wordt de traditionele groep en het klassikale onderwijs losgelaten. Deze leden juichen vernieuwing in het onderwijs toe, maar vragen daarbij hoe persoonlijk de leerlingen begeleid worden met dergelijke projecten, waarin bijvoorbeeld stamklassen van 40 leerlingen voorkomen. In hoeverre wordt hier altijd naar écht maatwerk gestreefd, opdat het maximale uit leerlingen gehaald kan worden? Worden in al deze klassen klassenassistenten ingezet, zo vernemen deze leden graag.

³ Kamerstuk 34 538

Groepsgrootte in het voortgezet onderwijs in 2016

De leden van de SP-fractie willen de leerling-leraar ratio in het voortgezet onderwijs in 2016 weten en vragen de Staatssecretaris om deze ratio met de Kamer te delen. Kan de Staatssecretaris daarnaast aangeven wat de leerling-leraar ratio in het voortgezet onderwijs in 2016 is als hij de definitie die deze leden prefereren, zou hanteren? Zo nee, waarom niet? De leden vragen of de Staatssecretaris bereid is om de cijfers en statistieken van figuur 4 in tabelvorm aan de Kamer te doen toekomen. Zo nee, waarom niet, zo vragen deze leden.

Grote diversiteit

De leden van de SP-fractie merken op dat uit het onderzoek blijkt dat hoe hoger het niveau op het voortgezet onderwijs, hoe groter de gemiddelde groepsgrootte is. Daarnaast geldt dat groepen in de eerdere leerjaren van het voortgezet onderwijs (met name in de brugklas) in de regel gemiddeld groter zijn dan in latere jaren. De leden vragen de Staatssecretaris of hij dit wenselijk vindt, aangezien ook in de eerdere leerjaren en de hogere niveaus naar aanleiding van de invoering van het zogenaamde passend onderwijs leerlingen kunnen zitten die extra aandacht nodig hebben. Zo ja, kan hij zijn antwoord toelichten? Zo nee, waarom niet, willen deze leden weten.

Tevredenheid van ouders en leerlingen

De leden van de PvdA-fractie merken op dat respondenten van het onderzoek aangeven zelden of nooit signalen te ontvangen over ontevredenheid met betrekking tot de groepsgrootte. Landelijke onderzoeken geven echter een ander beeld, waarin wordt gesteld dat ouders en leerlingen wel degelijk zorgen uiten over te grote klassen, omdat het hen zodoende moeilijker wordt gemaakt elke leerling voldoende aandacht te geven. De leden vragen hoe het komt dat hier nauwelijks over wordt geklaagd bij de *eigen* school. In hoeverre wordt erop toegezien dat er bij scholen voldoende meldpunten zijn waar ouders en leerlingen hun zorgen kunnen uiten en er ruimte is voor dialoog over dergelijke problemen? De leden van deze fractie vinden het van belang dat ouders en leerlingen hierover met scholen in gesprek treden. Voorts vragen de leden of er in dit onderzoek wel voldoende rekening is gehouden met de zorgen van ouders en leerlingen.

De leden van de SP-fractie merken op dat de meeste ouders en leerlingen niet of nauwelijks de aanleiding zien om te klagen over grote klassen over en bij de eigen school. Waar baseert de Staatssecretaris deze bewering op, zo vragen deze leden. Zij ontvangen bij hier graag een verwijzing naar een bron.

Afwegingen en randvoorwaarden bij het bepalen van de groepsgrootte

De leden van de PvdA-fractie merken op dat in de praktijk middelbare scholen om verschillende redenen bewust kiezen voor verschillende groepsgroottes: onderwijskundige redenen, de mogelijkheid om een breder vakkenpakket aan te bieden, de samenstelling van de leerlingenpopulatie op de school, functiedifferentiatie, de visie van de school, de aard van een vak, praktische redenen, en dergelijke. Het blijkt dat leraren en schoolleiders (redelijk) tevreden zijn met groepsgrootte in de praktijk: ruim de helft is overwegend positief, ongeveer een derde neutraal en zo'n 10 procent is overwegend negatief. Docenten hebben meestal een voorkeur voor kleinere groepen en zijn daarom soms minder tevreden. De invloed van docenten op deze keuzes

is kleiner dan die van de schoolleiding. De leden vragen of docenten op alle scholen wel in voldoende mate worden betrokken bij beslissingen over groepsgrootte. De leden van deze fractie vinden dat klassen nooit groter dan 29 leerlingen mogen zijn, tenzij de medezeggenschapsraad (ouders en leerkrachten) daarmee instemt. Bijvoorbeeld als de school niet klassikaal lesgeeft, maar wél zorgt dat ieder kind voldoende aandacht krijgt. Is de Staatssecretaris het met deze leden eens dat de medezeggenschapsraad instemmingsrecht moet krijgen op de klassengrootte, zo vragen zij.

De leden van de SP-fractie merken op dat uit de gesprekken die gevoerd zijn in het kader van het onderzoek van Regioplan blijkt dat de financiën de belangrijkste randvoorwaarde zijn voor het bepalen van groepsgrootte, en voor de meeste directieleden ook een telkens terugkerend knelpunt. Alle vestigingsdirecteuren zouden liever kleinere groepen willen maken, maar daar zijn binnen de gestelde financiële kaders geen mogelijkheden voor. De leden vragen de Staatssecretaris hoe deze bevindingen zich verhouden tot de uitspraak in de brief dat de financiële ruimte primair een randvoorwaarde is en onderwijskundige en pedagogische afwegingen dominant zijn bij het bepalen van groepsgrootte in het voortgezet onderwijs.

Ook willen de leden weten of de Staatssecretaris van mening is dat extra geld voor het onderwijs noodzakelijk is om te voldoen aan de financiële randvoorwaarde om kleinere klassen te bewerkstelligen. Zo ja, kan hij zijn antwoord toelichten? Zo nee, waarom niet?

De leden van de CDA-fractie vragen de Staatssecretaris of hij kan toelichten wat de kosten zijn als in het basisonderwijs alle klassen niet groter zijn dan 23 leerlingen. Daarnaast vragen zij of de Staatssecretaris daarbij tevens een reactie kan geven op de stelling van de AOb dat dit voor het primair onderwijs 500 miljoen euro zou kosten en voor het voortgezet onderwijs 300 miljoen bij een norm van maximaal 25 leerlingen.

Praktisch probleem, praktische oplossingen

De leden van de VVD-fractie merken op dat het goed om te zien is dat scholen, voor wat betreft de groepsgrootte, zelf de ruimte krijgen om te bepalen hoe zij het beste onderwijs aan kunnen bieden. Uit onderzoek is gebleken dat de kansen die modernisering en ICT bieden in het onderwijs nog niet altijd door scholen worden benut. Door slim om te gaan met moderne middelen en ICT kan een school beter inspelen op veranderende groepsgrootte en zo betere oplossingen vinden als klassen te groot (of te klein) dreigen te worden. Deelt de Staatssecretaris de mening dat moderne leermiddelen en ICT toepassingen veelbelovende oplossingen bieden voor eventuele te grote of te kleine groepen, zo vragen deze leden. Zo ja, hoe kan de Staatssecretaris er voor zorgen dat scholen deze kansen beter gaan benutten? Kan de Staatssecretaris een aantal «best practices» in dit kader schetsen, vragen de leden.

De leden van de PvdA-fractie merken op dat er nog winst te boeken valt met betrekking tot de modernisering van het onderwijs en de ICT. Het inzetten van ICT-innovatieve methoden als oplossing wordt alleen genoemd bij havo en vwo, maar komt daar ook weinig voor. Bij de andere onderwijssoorten wordt dit niet genoemd. De leden vragen hoe dit verder wordt gestimuleerd.

II. Reactie van de Staatssecretaris